

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Lastnik živali (podjetje) je po § 1320 in ne le po § 1913 o. d. z. odgovoren tudi za opustitve svojih uslužbencev. — Določitev mere sokrivde. — Zakoniti pojem bolečine obsega le telesno bol, dušne boli ni vpoštevati.

Okrožno sodišče v Celju je v pravni stvari Ane St. proti pivovarni X. zaradi 10.000 K za pravo spoznalo:

Toženka mora plačati tožnici na odškodnini vsled konjskega ugriza skupni znesek 3000 K s 5% obrestmi in povrniti polovico pravnih stroškov.

Razlogi.

Dognano je, da je toženkin konj tožnico ugriznil, in da je bilo uslužbencem tožene stranke znano, da je konj grizljiv.

Rešiti je predvsem za ta spor najvažnejše vprašanje, zadene li toženo firmo krivda na nezgodi ali ne.

V objektivnem oziru so predpogoji, pod katerimi more tožnica odškodnino zahtevati, tukaj dani, ker toženka ni samo lastnica zadevnega konja, temveč je tudi poškodba po tem konju dognana.

V zmislu § 1320 o. d. z. je za poškodbo po živali odgovoren tist, ki živali ni zavaroval. Zadnji stavek hoče izraziti, da se sme o naključjih le tedaj govoriti, kadar ni nobene krivde, kakoršno ta točka navaja, namreč, ako nikdo živali ni nagajal, je ni dražil ali ni njenega zavarovanja opustil.

Zakon ima očitvidno takšno zavarovanje hudobne živali v mislih, ki onemogoči, da bi mogel biti kdo od živali poškodovan. O takem zavarovanju pa v le-tem slučaju ne more biti govora.

Vprašanje, je li tožena firma zanemarila zavarovanje konja, je potrditi z ozirom na uspeh dokazovanja.

Tožena firma je mnenja, da je svoji tozadevni dolžnosti že zadostila, ker je priskrbel konju zanesljiv nagobčnik in je hlapcem naročila, da morajo konju vedno dati nagobčnik; ona trdi, da ji razun tega slučaja, ko je bila tožnica ugriznena, ni bil znan noben drug slučaj, da bi bil zadevni konj koga poškodoval ali poškodovati hotel.

Toda dokazano je, da je tožnica toženkinega hlapca dne 19. februarja 1913, ko je za njo led vozil, poklicala v gostilno in mu dala južino, on pa je med tem časom pustil konja v voz vpreženega pred ledenico, jima dal krmo na tla in odšel. Ko je šla tožnica ven in prišla mimo, ugriznil jo je omenjeni konj in jo težko poškodoval. Takrat, ko se je ta nesreča zgodila, je bilo torej zavarovanje grizljivega konja tako pomanjkljivo, da je vsled tega tožena firma odgovorna.

Toženo podjetje je brezdvomno odgovorno za svoje nastavlence in tudi dolžno poravnati škodo, ki je nastala vsled nezadostnega zavarovanja grizljivega konja. Čeprav zadene v prvi vrsti krivda hlapca, ki je konja popolnoma sama pustil, in si je vendar moral biti svest, da bi mogle biti mimoidoče osebe od grizljivega konja poškodovane, zadene vendar v § 1320 o. d. z. predpisana dolžnost tudi lastnika osebno. Svoje civilnopravne odgovornosti se lastnik ne more s tem otresti, da prepusti žival svojim uslužbencem. Ako je toženka hlapcem naročila, paziti na grizljivega konja in mu vedno dajati nagobčnik, svoji zavarovalni dolžnosti še ni zadostila, ker je morala tudi za to skrbeti, da se njena tozadevna naročila izvršujejo. Ko bi bil v danem slučaju hlapec pri konjih ostal, se tožnici ne bi bilo ničesar zgodilo.

Toženo podjetje ne more krivde od sebe odvrčati, kajti določba § 1295 o. d. z. velja tako za fizične, kakor za juristične osebe. Le-te v pravem pomenu besede sicer ne morejo delovati, delujejo pa po svojih zastopnikih. Za dolus ali culpa le-teh jamči juristična oseba tako v mejah pogodbenega razmerja, kakor izven njega, če sta se culpa ali dolus le dogodila v okviru medsebojnega razmerja in v mejah delovanja in smotra juristične osebe. Juristične osebe ne morejo vseh del same opraviti, izročiti jih morajo temveč svojim nastavlencem, jamčijo pa seveda za njih malomarna dejanja, ker se taka dejanja ne morejo smatrati za tuja, temveč za dejanja juristične osebe same. Če bi se določbe §§ 1293, 1295, 1313 in 1315 o. d. z. drugače tolmačile, bi po krivdi uslužbenca kakega podjetja drugim osebam prizadejana škoda spričo podrejenega stališča in slabejših premoženjskih razmer uslužbenca ostala večinoma nepovrnjena. Hlapca je smatrati le za orodje toženega podjetja in je podjetje za njega odgovorno. Nikakor ne pride v poštev vprašanje, zadene li toženo pivovarno culpa in eligendo v tem pogledu, da je nezanesljivega hlapca imela pri grizljivem konju (§ 1315 o. d. z.).

Kar se dogodka samega tiče, je sodni dvor na podlagi izpovedbe dejanske priče ugotovil, da sta dne 19. februarja 1913 konja tožene pivovarne z vozom pri ledenici stala in krmo pred seboj na tleh imela, da je tožnica v razdalji 1 in pol metra šla mimo grizljivega konja, da se je ta konj proti tožnici stegnil, jo z gobcem zagrabil za desne prsi in jo poškodoval. Konj se je tako stegnil, da je še drugega konja za seboj potegnil. Na podlagi izpovedbe te priče je sodni dvor zlasti ugotovil, da tožnica takrat pri konjih ni krme pobirala, ker je priča to izključila. Po teh ugotovitvah zadene torej toženo pivovarno brezdvomno krivda, da je tožnico poškodoval grizljivi konj, in je ona odgovorna za odškodnino.

Pa tudi tožničino sokrivdo na nezgodi je sodni dvor ugotovil. Po izpovedbi prič je namreč dognano, da je bila tožnica opozorjena, naj ne hodi tam mimo, ker so konji hudi, in je zlasti dokazano, da je bilo tožnici rečeno, naj bi šla skupaj s hlapcem h konju, da je ne ugrizne, ona pa je odgovorila, da konja pozna. Tožnica je torej kljub svarilu pred grizljivim konjem stopila v njegovo bližino . . . Dognano je, da je tožnica sicer vedela, da je konj hud, a je mislila, da ji konj ne bode nič storil.

Sokrivda tožnice na svoji poškodbi je dokazana (§ 1304 obč. drž. zak.), vendar pa je krivda tožene pivovarne večja.

Kar se odškodnine tiče, je tožnica v zmislu § 1325 obč. drž. z. upravičena, terjati primerno bolestnino, pa tudi odškodnino za odhod na zaslužku in povrnitev stroškov zdravljenja.

Glede visokosti bolestnine je navesti, da je bila poškodba glasom izvida in mnenja težka, da je bila tožnica tri mesece bolna in da je imela v tem času radi gnojenja štirih urez, ki so bile za odstranjenje gnoja potrebne, ter radi »tamponiranja«¹ jako velike bolečine in da je gnojenje bilo šele po preteku treh mesecev ozdravljeno, četudi so še ostale nevralgične bolečine, ki pa niso bile povod, da ne bi bila tožnica mogla opravljati svojega poklica.

Z ozirom na vse te okoliščnosti in na dolgo bolezen, je smatral sodni dvor bolestnino v znesku 4000 K za primerno. Kar se odhoda na zaslužku tiče, zahteva tožnica, ki ima eno največjih gostiln v gornjegrajskem okraju, mesečno po 100 K in to za 4 mesece, torej skupaj znesek 400 K. Odškodnino po 100 K na mesec smatra sodni dvor za primerno in gre taka odškodnina tožnici za čas njene bolezni t. j. za 3 mesece, torej v znesku 300 K.

Stroškov zdravljenja je 785 K. Četudi še niso plačani, jih je vendar tožnici prisoditi, ker jih bode vsekakor morala sama poravnati in ker so že za časa vložene tožbe zapadli v plačilo.

V celoti se je smatral z uporabo določbe § 273 civ. pr. r. odškodninski znesek 5000 K primeren.

Ker je pa tudi tožnica sokriva, dasiravno je njena krivda manjša, je sodni dvor smatral, da se naj znesek 5000 K deli in tožnici okroglo 3000 K prisodi.

Glede pravnih stroškov je omeniti, da je tožnica sicer res le nekako z $\frac{1}{3}$ svojega zahtevka zmagala in da je bil zahtevak za bolečine pretiran. Pravda pa je bila na vsak način potrebna in je bila visokost priznanega zneska odvisna od ugotovitve po sodnikovem izprevidu, vsled česar se je tožnici, ki je na nezgodi sama tudi kriva, prisodila polovica pravnih stroškov. (§ 43 civ. pr. r.)

Višje deželno sodišče v Gradcu ni ugodilo prizivu nobene stranke.

Razlogi.

I. Toženka izpodbija svoje zakonito jamstvo, češ, da je v § 1320 obč. drž. zak. določeno dolžnost glede hudobnega konja baje povsem izpolnila, ker je nabavila nagobčnik in svojim uslužbencem dajala potrebna naročila in navodila, ter je tožnica, ki je šla kljub posvaritvi od strani hlapca preblizu konja, sama povzročila svojo nezgodo.

Po pravici je pravdno sodišče zavrnilo ta glavni ugovor in ugotovilo, da zadene toženko krivda po § 1295 in 1320 obč. drž. z., ker je bilo zavarovanje hudobnega konja nezadostno, glede drugega ugovora pa izreklo, da zadene tožnico le sokrivda.

Glede zavarovanja grizljivega konja dana navodila se ne morejo smatrati za zadostna, ker je toženka vedela in morala sprevидeti, da se mora nagobčnik odstraniti, kadar se konj krmi ali napaja in sicer često tudi tedaj, kadar imajo druge osebe pristop, ki konja ne poznajo, in da vozniki in hlapci iz pozabljivosti ali nemarnosti nagobčnika konju večkrat ne privežejo. Nevarnost, ki lahko nastane, ako se zelo grizljivi konj po cele dni rabi za dovažanje ledu in piva na javnih cestah, zadene v zmislu § 1320 o. d. z. lastnika, ki zanemarja potrebno zavarovanje živali.

To jamstvo zadene posamezno osebo kot lastnico živali, enako kakor toženko, ki torej po krivem izvaja, da bi bil njen položaj vsled razsodbe neugodnejši kakor pri posamezni osebi.

Mnenje, da jamčijo juristične osebe za dejanja podrejenih uslužbencev le po določbah §§ 1314—1319 obč. drž. zak., ne pride v poštev, ker se je ugotovilo jamstvo po §§ 1294, 1295, 1320 o. d. z., ne pa jamstvo za tuje protizakonito dejanje v zmislu § 1313, za katero bi res bile le odločilne določbe §§ 1314—1319 obč. drž. zak.; zavračati kot krivo pa je mnenje tudi zaradi tega, ker bi bilo pač nedopustno, da bi n. pr. velevoznik sploh rabil samo grizljive ali sicer nevarne konje ter bi v slučaju škode se vselej le skliceval na to, da je nabavil nagobčnike za vse konje in je njih rabo uslužbencem strogo naročeval.

Ako priziv vnovič poudarja, da je tožnica sama kriva, se mora ta trditev zavračati, ker se je ugotovilo in stvarno utemeljilo, da je konj tožnico ugriznil še prej, ko je prišla tako blizu, da je mogla slutiti nevarnost, da jo konj lahko ugrizne ali udari, in se je konj tako zelo proti nji iztegnil, da je še celo drugega konja s seboj potegnil.

Toženkin priziv je dalje neutemeljen, kolikor izpodbija priznani znesek 785 K, ker tožnica tega zneska zares še ni plačala. Toženka ne trdi, da bi bila ta terjatev le navidezna ali da se ta znesek pri tožnici ne bi mogel izterjati; za toženko je torej brez pomena, ali se je tožničino premoženje znižalo za ta znesek, ker ga je že plačala ali ker ga še dolguje.

Utemeljen je priziv edino le glede izreka o boleznini, ki je zares previsoko odmerjena (4000 K). Glasom povedb vseh treh zdravnikov, se je gnojila in celila rana, kar je povzročilo bolečine in njeno pridobitno nezmožnost, 3 mesece ter je tožnica danes povsem zdrava. Ako se ji na dan prizna 20 K, tedaj za 3 mesece 1800 K, povrh pa še za daljne nevrvalgične bolečine in strah, da ne bi dobila raka, oziroma za njeno duševno bol še 1115 K, torej skupaj 2915 K, je gotovo zadostno odškodovana, če se vpoštevajo vse okoliščnosti tega slučaja in vse njene osebne razmere, zlasti njen poklic.

II. Tudi tožničin priziv v glavni stvari namreč glede ugotovitve njene sokrivde ni utemeljen; pomislekov proti tozadevnim ugotovitvam prvega sodišča ni.

Na podlagi izpovedeb zaslišanih prič se je ugotovilo, da je bila tožnica opozorjena na grizljivost konja, pa se je vendarle podala v njegovo bližino. Prizivno sodišče nima povoda kaj spremeniti na tej dejanski ugotovitvi, pa tudi ne na pravni ugotovitvi, da tiči v tem vedenju njena krivda, ker ni navedla nikakršnega razloga, da bi bila morala takoj h konjema, ne da bi bila počakala na hlapca.

Utemeljen je priziv le glede razmerja obojestranske krivde.

Tožničina edina krivda se je odklonila, ker je bila tožnica od konja ugriznjena prej, ko je prišla v neposredno bližino in je mogla konjema krmo odvzeti. Ta okolnost zmanjšuje njeno krivdo, posebno nevarna lastnost toženkega konja pa zviša toženkino krivdo toliko, da se smatra kot upravičeno razmerje obojestranske krivde $\frac{1}{4} : \frac{3}{4}$; razmerje $\frac{2}{5} : \frac{3}{5}$ ali $\frac{1}{2} : \frac{1}{2}$ bilo bi le tedaj pravo, ko bi bila tožnica konjema krmo zares vzela in bi jo bil konj pri tej priliki ugriznil.

Priziv glede visokosti bolestnine pa tudi ni utemeljen ter se prizivno sodišče v tem oziru tudi sklicuje na svoje stališče glede visokosti bolestnine.

III. Oziraje se na vse to, je sodni dvor priznal na bolestnini znesek	2915 K
dočim ostaneta daljna zneska za zamudo	300 »
in za zdravljenje	785 »
tedaj	4000 K

kot skupna tožničina odškodnina.

Tožničin priziv je bil toliko uspešen, da se je del njene krivde znižal na $\frac{1}{4}$, del toženke krivde pa zvišal na $\frac{3}{4}$.

Brez ozira na določbo § 273 civ. pr. r. sledi torej, da gredo tožnici od celotnega zneska 4000 K tri četrtine, to je 3000 K.

Obojestranski uspeh je torej ta, da se mora izpodbijana razsodba, dasiravno deloma iz drugih razlogov, potrditi in se ne more ugoditi končnemu prizivnemu predlogu niti ene niti druge stranke.

Ker tedaj ni imela nobena stranka nobenega dejanskega uspeha, se morajo tudi v prizivnem postopanju narasli stroški vzajemno pobotati (§§ 43 in 50 civ. pr. r.).

Vrhovno sodišče z odločbo od dne 13. junija 1915 opr. št. Rv VI 299/15 ni ugodilo nobeni reviziji in je izreklo, da se stroški revizijskega postopanja pobotajo.

Razlogi.

Uspeh pravnega sredstva se ne da izvajati iz razlogov, marveč iz stvarnega izida. Oba priziva skupaj sta imela ta uspeh, da se je potrdil izrek prvega sodišča. Oblika prizivne sodbe ni kriva, ker se je zares potrdila prva sodba.

Uspeh obeh revizij je isti.

Toženkino jamstvo izvira iz §§ 1295 in 1320 obč. drž. zak.; zlasti je načelo § 1320 obč. drž. zak., da dela na lastno odgovornost, kdor bodisi posamezna ali juristična oseba rabi nevarno žival. Ako je hotela toženka konja, čegar grizljivost ji je bila znana, rabiti za vožnje, bi ga bila morala tako zavarovati, da sploh ne bi mogla nastati nevarnost za ljudi, ne samo za voznike in hlapce, ki so navadno prišli s konjem v dotiko in so bili konju znani, marveč tudi ne za druge ljudi. V to pa ne zadostujeta samo nagobčnik in naročilo voznikom, da ne sme žival nikdar biti brez njega. Ako se grizljiv konj, ki se rabi za vožnje po deželi, morda sploh ne da zadostno zavarovati, sledi iz tega le to, da jamči lastnik živali za vsako nastalo nezgodo. Kolikor zahteva toženkina revizija s stališča § 503 št. 4 popolno odklonitev tožbene zahteve, je torej neutemeljena.

Isto pa velja glede tožnične revizije, kolikor zanika sokrivdo. Pri tem je pripomniti, da je imenovan sicer tudi revizijski razlog § 503 civ. pr. r. št. 3, ki pa ni pravilno izveden, kajti trditev, da je konj tožnico že zagrabil, ko je bila še $1\frac{1}{2}$ m od njega in se je konj toliko na stran stegnil, da je še drugega konja s seboj potegnil, se ne izpodbija v nasprotju s spisi, marveč le sklep, ki se izvaja iz te okolnosti.

Sokrivda je po pravici ugotovljena, ker je dokazano, da je voznik tožnico še posebej opozoril, da sta konja huda, in jo naprosil, da naj ne gre brez njega do njih. Ako se je pa kljub tej opozoritvi približala konjema sama brez voznika, ki bi bil svojo žival gotovo, kakor si je lahko mislila, miril, ravnala je zelo neprevidno, posebno ker je kot gostilničarka na deželi morala vedeti, da se človek nemirnemu konju ne sme približati, zlasti ne, kadar je.

Revizijsko sodišče pa ne soglaša s prizivno sodbo glede velikosti sokrivde, je marveč v tem oziru pristopilo mnenju prvega sodišča, ki ustreza dejanskemu in pravnemu položaju. Na drugi

strani je pa zopet tožničina revizija toliko upravičena, da prizivno sodišče res ni dovolj upoštevalo dobe in važnosti njenih bolečin. Poškodba je bila težka, povzročila je opetovano kirurgično delovanje, nastale so zelo občutljive organske bolečine, ki so trajale več mesecev, pridobitna nezmožnost pa tri mesece. Že v prvi sodbi je ugotovljeno, da so še tudi po ozdravljenju zaostale živčne bolečine.

Tožnici priznana bolestnina 4000 K ni bila previsoka, dasiravno se ne sme upoštevati tudi dušna bol, povzročena od strahu, da bi morda dobila še raka, ker zakoniti pojem bolečin obsega le telesno bol, dušna bol tudi v širjem zmislu se pa za telesno bol ne more smatrati. Glede visokosti bolestnine se strinja revizijsko sodišče z utemeljitvijo prvega sodišča. Posledice vsega tega razmotrivanja pa je, da je skupna priznana odškodnina 3000 K, kakor sta jo obe nižji sodišči izrekli, primerna. Glede stroškov za zdravljenje 785 K zadostuje, sklicevati se na primerne razloge nižjih sodišč.

Ker sta torej obe reviziji ostali brezuspešni, se morajo stroški vzajemno pobotati (§§ 41 in 50 civ. pr. r.) in se tudi toženki niso mogli priznati stroški revizijskega priobčila.

Dr. Juro Hrašovec.

b) O pristojnom uzdržavanju žene. — »*Clausula rebus sic stantibus*.«

Okružno sudište u Rovinju kao prvostepeni sud je osudilo:

Tuženik je dužan plaćati tužiteljici (svojoj u sporazumu s njima rastavljenoj ženi), u ime nadopunjenja pripadajućeg joj pristojnog uzdržavanja, uz mjesečni prinos od 40 K utanačen u sudbenoj nagodbi od 19 listopada 1901, jošte svaki mjesec unapred iznos od 35 K počamši s 1. kolovoza 1914 i. t. d.

Iz činjeničnog stanja proizlazi, da je tuženik (odvjetnik dr. P.) svojedobno oženio djevojku Mariju L., koja je bila njegova služkinja, pa da je kasnije došlo medju njima do sporazumne rastave od stola i kreveta, pri čemu se nije ni taklo pitanje krivnje, a muž se je obvezao plaćati ženi, u ime pristojnog uzdržavanja, mjesečni iznos od 40 K. To je utvrđeno u sudbenoj nagodbi od 19 listopada 1901 p. br. Cg I 151/1-7. Sada je tužiteljica,

tvrdeć, da nakon toliko godina, obzirom na poskupljivanje svih životnih namirnica, spomenuti iznos od 40 K nipošto nije dostatan za njezino nužno, a kamo li za pristojno uzdržavanje i navadajući razne okolnosti, iz kojih se mora zaključiti, da su se od onda imovne prilike tuženikove znatno poboljšale — ustala tužbom tražeći da mjesečni iznos od 40 K bude povišen na mjesečnih 100 K.

Tuženik je u prvom redu podigao prigovor «rei transactae», braneći stanovište, da se nagodba sklopljena među strankama, bez ikakva pridržaja, nesmije mjenjati drugačije, nego li sporazumom stranaka. U ostalom je pobijao navode tužiteljice glede tobožnjeg poboljšanja njegovih imovinskih prilika te je dapače ponudio dokaze o protivnom.

Razlozi.

Pošto je tuženik priznao svoju obvezu na pristojno uzdržavanje tužiteljice, treba istraživati da li ova može podmiriti to uzdržavanje, to jest: stan, hranu i odjelo, na što ima pravo po § 91 opć. gradj. zak., sa 40 K mjesečno. Sudbenomu dvoru je poznato, a da i ne pita o tome općinsko poglavarstvo u C., da bi sa 40 K mjesečno teškom mukom moglo živjeti i čeljade u najzabitnijem selu. Zato taj iznos, obzirom na poskupljenje živeža, štono je uslijedilo od god. 1901 do danas, nije dostatan za uzdržavanje tužiteljice, koja, premda je prvotno bila služkinja te ju je tuženik, koji potiče od plemićke obitelji, posjednik je i vrši odvjetništvo, uzeo sebi za zakonitu suprugu — ima sa svim pravo na pristojno uzdržavanje kano žena odvjetnikova, dakle u svakom slučaju nešto bolje od sadašnje tuženikove služkinje, kojoj on daje, osim stana i hrane, takodjer mito u novcu od 25 K na mjesec.

Ako se dakle v C. jednoj služkinji daja takova plaća, uzdržavanje tužiteljice mora biti ipak nešto boljega obzirom na neosporene činjenice, da se tuženik bavi odvjetništvom, da ima prihod od 4000 K godišnjih od otoka P., da je tužiteljica s brakom unišla u obitelj gradjanskog stališa, da kćeri tuženikove, za koje on veli da ih uzdržava, mogu po zakonu tražiti uzdržavanje od svojih muževa, da je sin tuženikov međjutim od pomorskog kadeta postao kapeitanom te očito ne treba očeve pomoći.

Promotriv sve te okolnosti senat je obnašao povisiti mjesečni prinos uzdržavanja od 40 K na 75 K.

Prizivno je sudište u Trstu, vsljed priziva tuženikova, diglu presudu prvostepenog suda i vratilo ovomu spise nalogom, da upotpuni postupak i proglasi novu presudu uz obzir na sve parnične troškove, a to tekar iza pravomoćnosti ovoga zaključka.

Obrazloženje.

Dočim je priziv tuženikov neopravdan u koliko jaše na exceptio rei transactae, bilo, jer su zakonske odredbe o »pristojnom« uzdržavanju žene sa strane muža, ako brak nije rastavljen usljed njezine krivnje, prisilne naravi, pošto su izdane u javnom interesu i zato nemogu izgubiti svoje vrijednosti niti izričitim sporazumom stranaka, bilo, jer je v nazučnom slučaju sama nagodba išla za tim da tužiteljici osigura »pristojno« uzdržavanje, a dvojbeno je, da li je iznos od 40 K, tada smatran dostatnim u tu svrhu, i danas dostatan — ne može se istomu prizivu poricati utemeljenosti, u koliko je u njem iznesena tužba, da nijesu bile dovoljno istraživane sadašnje imovne prilike tuženika, koji je, nudeć razne dokaze, htio utvrditi, da njegovo stanje, ne da bi se bilo poboljšalo, košto hoće tužiteljica, nudeć i ona dokaza o tome, dapače se je osvijetljivo pogoršalo.

I zaista su prvi suci ne samo smatrali općenito poznatom nedostatnost mjesečnog obroka od 40 K, a da se nisu popitali, da li tužiteljica s prinosom uzdržavanja štono joj ga daje tuženik može još i danas živjeti pristojno i prama stališu, u koji je ušla udavši se za tuženika, već nisu htjeli ni malo istraživati potanko, kako bi bila njihova dužnost, sadašnje imovne prilike tuženikove, zadovoljiv se pregledom priloženih isprava i ustanovljenjem, da on ima godišnji dohodak od 4000 K od svog posjeda na otoku P., ne da bi izpitivali, nije li taj dohodak možda prolazan i veoma opterećen kaošto tvrdi tuženik. Ali ako se i može držati opravdanim, što su smatrali općenito poznatom prvu okolnost, nebi se nasuprot mogla uzeti bez inog kano općenito poznata okolnost, kojim mjesečnim dohodkom može živjeti pristojno žena društvenog položaja, do kakvog je udajom došla tužiteljica, i to u gradu C. gdje je polag potvrde obćinske oblasti do natrag 11 godina mogla jošte dostajati doduše skromna svota od 40 K mjesečno; a još manje bi se moglo onehajati točno istraživanje vrhu sadašnjih imovnih prilika tuženikovih, jer baš ove sačinjavaju jedinu granicu prama dole u odmjeranju prinosu

za uzdržavanje tužiteljice, koji prinosi moraju doduše biti dostatni za pristojno uzdržavanje, ali nesmiju izlagati obvezanika siromaštvu.

Zato je trebalo pripustiti dokaze, koji smjeraju na utvrđenje s jedne strane poboljšanja, s druge pogoršanja imovnih prilika tuženikovih te se popitati, s kojim iznosom može u C. pristojno živjeti žena u položaju tužiteljice.

C. kr. vrhovno sudište u Beču je svojom riješitbom od 30 ožujka 1915 br. R VIII 25/15-1 odbilo previdne utoke jedne i druge stranke protiv zaključka prizivnog suda.

Razlozi.

Previdni utok tuženikov je neosnovan. Treba pritvrditi njegovim izvadjanjima u koliko su supruzi u slučaju sporazumne rastave po § 105 opć. gradj. zak. upućeni na vlastiti sporazum također glede pitanja uzdržavanja, a § 1263 opć. gradj. zak. im daje ugovornu slobodu, tako da su glede obveze na podavanje uzdržavanja mjerodavne samo ugovorne ustanove. Nu baš ove, to jest nagodba od 19. listopada 1901, vojuju u nazočnom slučaju proti zasadi tuženikovoju. U drugom odstavku iste nagodbe rečeno je: »Pošto je pak gospodja Marija P. bez imetka, njezin muž se obvezuje priskrbiti joj pristojno uzdržavanje. On se zato obvezuje plaćati u to ime mjesečnih 40 K i. t. d.«

Iz sadržaja, značenja i svrhe nagodbe proizlazi dakle nedvojbeno, da se je tuženik obvezao davati svojo ženi »pristojno« uzdržavanje i da je za doba, kad su sklopili nagodbu, bio smatran primjerenim iznos od 40 K. Usljed toga ne može se tužiteljici odreći prava, da traži povišenje tog iznosa, ako pod sadašnjim okolnostima isti ne odgovara više pojmu pristojnog uzdržavanja. Jednako se nije smjel udovoljiti niti previdnom utoku tužiteljice. Doduše ta prikazuje suvišni, ne samo jer to prvostepeni sud proglasio općeni to poznatim, nego i zbog toga što proizlazi iz iskustva, izvidi vrhu okolnosti, da li tužiteljica može sa mjesečnih 40 K živjeti u C. pristojno i na način koji odgovara društvenom položaju njenog muža.

Nasuprot je potpuno opravdano dignuće prvostepene presude kao što i naredjeno istraživanje o imovnim prilikama tuženika, jer je sud prve molbe prešao bez ikakva obrazloženja preko svih pri-

govora i navoda tuženikovih glede njegovih prihoda i njegovog imovinskog stanja, dočim samo te istinite imovinske prilike mogu služiti za podlogu riješitve. (Omissis).

Dr. I. Z.

c) **Poravnalno postopanje:** Ako predlaga več dolžnikov skupaj (zakonca) uvedbo poravnalnega postopanja, mora biti glede vsakega izmed njih jasno, da so dani pogoji za otvoritev konkurza, (§ 1 por. r.), in se mora po tem tudi ravnati izkaz imovine, oglasilo terjatve i t. d. — 90dnevni rok po § 56 št. 1 por. reda je nepremisljiv in njegovega poteka tudi vlaganje pravnih pomočkov motiti ne more.

Zakonska A. B. in C. B. sta predlagala poravnalno postopanje o svojem premoženju in priložila izkaz svojih aktiv in pasiv, ne navedši, katere postavke se tičejo enega in drugega zakonca. Ponudila sta 5%.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani (Sa 16/15) je otvorilo dne 19. maja 1915 poravnalno postopanje in potrdilo pri naroku dne 24. junija 1915 sklenjeno poravnavo, češ, da ni odrecilnih razlogov po §§ 50 in 51 por. reda.

Na rekurze treh upnikov je c. kr. nadsodišče v Gradcu s sklepom 13. oktobra 1915 K II 89/15-2 odreklo potrditev poravnavi in ustavilo poravnalno postopanje z naslednjo bistveno utemeljitvijo:

Izmed odrecilnih razlogov, ki se uveljavljajo v rekurzih, velja predvsem ta, da izkaz premoženja, ki sta ga predložila dolžnika, nikakor ni v zmislu § 2 por. reda tak, da bi bilo moči iz njega dobiti zadosten pregled in popolno jasnost o imovinskem položaju teh dveh dolžnikov. V izkazu je namreč aktivno in pasivno stanje tako vsprejeto, kakor da bi šlo za skupno premoženje zakoncev, vendar pa se ne da iz akta posneti, ali je tu v resnici skupnost imovine. Nasprotno je dolžnica C. B. naknadno izjavila, da ima svoje dragocenosti zastavljene, in je torej videti, da ima ona posebno premoženje. Tudi so v izkazu navedene zaveze težko da vse skupne, marveč kažejo okolnosti, da ravno največji dolg zadeva le moža A. B., ne pa tudi njegove soproge.

Vzlic pomanjkljivosti v imovinskem izkazu in ne da bi se bilo poprej pojasnilo imovinsko stanje vsakega posameznega dolžnika, sta bila oba pripuščena k razodetni prisegi, ki sta jo tudi položila, akoravno morajo po besedilu prisege biti navedbe o premoženju pravilne in popolne ter se ne sme nič premoženja zamolčati. Radi nedoločnosti imovinskega stanja enega kot drugega dolžnika ni moglo rekurzno sodišče preiskati, ali je poravnava, če je sploh dosegla zakonito večino za oba dolžnika, tudi dopustna in primerna glede vsakega dolžnika po zmislu § 50 št. 3 in § 51 št. 1 por. reda.

Potemtakem so se pri sklepanju upništva o poravnalnem predlogu večkrat kršili dotični zakoniti predpisi in se je sklepanje vršilo na nepopolni, torej nerabni podlagi.

Ker se je poravnalno postopanje uvedlo že 19. maja 1915 in bi se sklepanje upništva, če bi se hotelo znabiti postopanje dopolniti v navedenih točkah, ne moglo več izvršiti v roku, ki je po § 56 št. 1 por. reda predpisan in je že tačas pretekel, zategadelj je bilo poravnavi po zmislu § 50 št. 2 por. reda odreči potrditev in poravnalno postopanje po § 56 št. 1 por. reda ustaviti.

V revizijskem rekurzu je A. B. skušal dokazati, da pomanjkljivosti, ki jih navaja izpodbijani višjesodni sklep, niso bistvene, niso glede na stvarni položaj relevantne, oziroma tudi ne take, da bi se po potrebi ne dale naknadno popraviti (§ 50 št. 2 por. reda). Poravnalni red da ne izključuje sklepanja o poravnalni ponudbi zakonske dvojice in tudi ne zahteva, da bi morala vladati med zakonskima formalna imovinska skupnost. Če hočeta zakonca doseči dobroto poravnave, mora jima biti pripuščeno, da navedeta vsa svoja aktiva in pasiva, naj jima je to in ono skupno ali ne; s tem se celo tudi najbolj pospešuje interes upnikov, ki na ta način dobe pregled vsega imovinskega položaja zakonske dvojice. — Naj bi se eventuelno odredilo dopolnilno postopanje, ker ni smatrati, da je rok v zmislu § 56 št. 1 por. reda že potekel. Smoter zakona je, da se v gotovem roku poravnava le na I. instanci od upnikov sprejme, glede nadaljnega postopanja osobito po instancah, pa zakon ni določil nobenega roku. Sicer bi marsikaka na I. instanci sprejeta poravnava ne obveljala, četudi bi govorile proti nji le pomanjkljivosti, ki bi se dale v dopolnilnem postopanju odpraviti.

Da bi bilo treba v teh slučajih čisto novega poravnalnega postopanja, tega menda ni nameraval zakonodavec, ki v § 50 št. 2 govori izrecno o naknadni odpravi pomanjkljivosti.

Temu rekuru c. kr. vrhovno sodišče z odločbo od 10. decembra 1915 opr. št. R VI 157/15 ni ugodilo.

Razlogi.

Po § 1 por. reda je prvi pogoj za predlog dolžnika na uvedbo poravnalnega postopanja to, da so dani pogoji za otvoritev konkurza. Ker gre tukaj za predlog dveh dolžnikov, mora biti ta pogoj jasen glede vsakega izmed njiju. To pa je izključeno, če se skupaj denejo imovina in dolgovi obeh predlagateljev, kakor kaže njun skupni izkaz premoženja in dolgov; osobito ni nobene opore za to, ali je tudi predlagateljica C. B. ustregla temu pogoju.

Ta nedostatek se drži vsega postopanja od prvega početka in je vplival nanj na merodajen način s tem, da iz oglasil terjatev ni videti, ali se tičejo skupnih terjatev ali pa takih, ki pristojajo in se dajo uveljavljati le proti enemu ali drugemu izmed predlagateljev. Vsled tega visi takorekoč v zraku presoja o pritrditvi večine pri poravnalnem naroku navzočih upnikov ter tudi presoja o znesku pritrjujočih terjatev (§ 42 por. reda). Te pomanjkljivosti naravnost zahtevajo, da se odreče poravnavi potrditev po § 50 št. 2 por. reda.

Če bi se hotelo odpraviti pomanjkljivosti, bi ne bilo treba le dopolniti izkaza o premoženju vsakega predlagatelja, marveč tudi dopolniti, oziroma razjasniti celo vrsto oglasil, in bi se moralo skoraj čisto na novo izvesti postopanje. To bi pa že zategedelj ne bilo dopustno, ker revizijsko sodišče pritrjuje nazoru II. instance, da bi ne bilo mogoče držati se roku po § 56 št. 1 por. r., če bi se znabiti poravalno postopanje nadaljevalo, marveč da je ta rok že potekel.

Poravalno postopanje naj kar najhitreje dovede do smotra, ali da se doseže poravnava na realni, koristi dolžnika in vseh udeleženih upnikov enakomerno varujoči podlagi, ali če ni pogojev za tako poravnavo, da se zopet otvori sicer navadna pot za enakomerno upoštevanje upniških interesov, t. j. konkurz. Zategadelj poudarja vladna spomenica na strani 171., da koristi upnikov ne

trpe daljšega poravnalnega postopanja, da je torej nepogojno treba v primernem času razjasniti, ali se je poravnalna ponudba sprejela ali ne, in označuje 90dnevni rok v § 56 št 1 por. r. za trdni, nepremeljivi rok, ki ga sme po drugem stavku tega predpisa podaljšati le v javnem interesu in v gotovih izjemnih slučajih vrhovna justična uprava sporazumno z udeleženiimi drugimi ministrstvi. To kaže, da za takšno podaljšanje ne morejo zadostovati privatne koristi bodisi dolžnika ali pa sicer koga drugega pri postopanju udeleženega, da torej tudi vlaganje pravnih pomočkov v varstvo takih koristi ne more zadrževati poteka tega roku. V tem slučaju je jasno, da bi moralo, če bi se hotelo na podlagi predloga nanovo izvesti poravnalno postopanje, priti tudi do vnovične poravnalne razprave.

Ustavitev poravnalnega postopanja je torej v stvarnem položaju utemeljena.

Dr M.

B. Kazensko pravo.

Vojna judikatura: navijanje cen.

Vrhovno kasacijsko sodišče je označilo v številnih odločbah natančneje stališče, kako je razlagati cesarsko naredbo od 1. avgusta 1914, št. 194 drž. zak., odnsno od 7. avgusta 1915, št. 228 drž. zak., glede stvari, ki jih je smatrati za neutrpnne, glede pojmov neutrpnosti in čezmernosti. Nekaj odločb je priobčil »Slovenski Pravnik« v celoti. V nastopnem so navedene nekatere najnovejše odločbe in sicer radi pičlega prostora zgol s temeljnim načelom in z bistveno utemeljitvijo kasacijskega sodišča.

1. Droži so neutrpnna potrebščina.

Prizivno sodišče je to zanikalo, ker se utegne kruh napraviti tudi s kvasom, torej drožij za to ni neobhodno treba. Ta pravno-pomotni nazor pa izvira od tod, ker motri prizivno sodišče pojem stvari, ki služijo za proizvajanje neutrpnih potrebščin, preozko in ker je mnenja, da spadajo pod ta pojem le stvari, katerih ni moči nadomestiti z drugimi. Ta omejitev pojma je napačna in nasprotuje tako besedilu § 1 ces. nar., kakor tudi duhu in smotru zakona, ki ima namen osigurati prebivalstvu neutrpnne potrebščine, kar bi ne

bilo, ako bi obveljal nazor prizivnega sodišča. (Odločba od 30. junija 1915, opr. št. Kr IV 53/15.)

2. Enako krava.

Krava daje živa neobhodno potrebno mleko, zaklana pa neobhodno potrebno meso, smatrati jo je torej brez ozira, ali je živa ali zaklana, za neutržno potrebščino, določeno v zadostitev življenskih potrebščin za ljudi, in torej za objekt kaznivega dejanja, določenega v § 7 ces. naredbe. (Odločba od 14. septembra 1915, opr. št. Kr II 274/15.)

3. Drobtinice od žemelj.

Pri odgovoru na vprašanje, ali je potrebščina neutrzna, se je ozirati na krajevne in časovne razmere. Zato je v času pomanjkanja živil, ki jih uživa množica, pritegniti med neutrzne potrebščine tudi tista živila, ki nimajo te lastnosti v normalnih časih. (Odločba od 30. junija 1915, opr. št. Kr IV 54/15.)

4. Enako plemenska in vprežna goveja živina.

Cesarska naredba ne ščiti le blaga, ki naj zadošča potrebam človeškega življenja in se rabi za rejo živali, ampak tudi stvari, ki so potrebne za napravo v to potrebnega užitnega in porabnega blaga. Nazor, da je smatrati za neutrzne potrebščine le tiste, ki so določene, oziroma potrebne neposredno za človeško potrebo hrane, nasprotuje namenu navedene naredbe, ki naj ščiti ob splošnem pomanjkanju, povzročenem po vojnem stanju, preskrbovanje prebivalstva z neutrznimi potrebščinami. Zlasti ni dvomiti, da je treba priskrbeti prebivalstvu tudi plemensko živino, da je moči vzdržati živino. Ni dvoma, da spada plemenska telica med neutrzne potrebščine v zmislu navedene naredbe. Pa tudi vprežne vole je smatrati za neobhodno potrebno stvar. Če namreč primanjkuje klavne živine, se utegnejo porabiti tudi vprežni voli za klanje, torej v neposredno zadostitev človeške prehrane. Ne glede na to pa služijo vprežni voli neposredno v zadostitev življenskih potrebščin, ker so neobhodno potrebni pri gospodarstvu kot vozna živina pri obdelovanju polja, kakor tudi za spravljane žetve in za izvoz gospodarskih pridelkov. Ni torej treba še daljnih razlogov za to, da so vprežni voli potrebni za napravljane potrebnega užitnega in porabnega blaga in da so

kot taki neutrpná potrebščina, katero štíti navedena cesarska naredba. (Odl. od 14. septembra 1915, opr. št. Kr I 371/15.)

5. Prekoračenje najvišjine kaznuje obsebi po § 1 in 8 nar. od 19. decembra 1914, št. 345 drž. zak., politično oblastvo prve stopnje, a to ne izključuje kaznovanja po § 7 ces. nar. od 1. avgusta 1914, št. 194 drž. zak.

Res ne spada vsako prekoračenje določenih najvišjin pod § 7 navedene cesarske naredbe. To kaže že besedilo te zakonite določbe, kajti pod kaznijo je po tem določilu le zahtevanje »očitno čezmernih cen« brez razložka, ali presegajo zahtevane cene določene najvišjine ali ne. Kasacijsko sodišče je, razlagajoč cesarsko naredbo, že priznalo, da utegne biti podan dejanski stan po § 7 tudi takrat, če ni prekoračena najvišjina. Nikakor bi se ne dal izključiti ta dejanski stan, kadar očitvidno čezmerna cena prekorači zaeno oblastno določeno najvišjino. Nasprotno pa je mogoče, da ni bila zahtevana očitvidno čezmerna cena z ozirom na višje nabavne stroške, da torej ni podan dejanski stan § 7, da pa je bila brezdvomno prekoračena določena najvišjina in da pride v poštev dejanski stan § 8, naredbe od 19. decembra 1914, št. 345 drž. zak. Iz tega sledi, da morate vpoštevne biti obe kazenski določbi samostojno druga poleg druge, tako, da je z ozirom na položaj vporabiti le eno ali pa obe; pri tem naj sodišča na eni strani, politična oblastva pa na drugi strani, neodvisno drugo od drugega, vporablajo dejanski stan. Po okolnostih utegne biti podvrženo isto dejanje tako sodnemu kakor političnemu kaznovanju, če je kaznivo dejanje, izvira joče iz enega dejanja, kaznovati po obeh kazenskih določbah. (Odl. ločba od 14. septembra 1915, opr. št. Kr I 372/15.)

6. Stare zaloge blaga se ne smejo prodajati po cenah, veljavnih ob času prodaje.

Povsem napačno je, razumevati misel, izraženo v § 7 ces. nar. tako, da sme trgovec pri prodajnih cenah za podlago vzeti one cene, katere bi moral plačati za dopolnitev svojih zalog. Take cene bi vtegnile biti pomembne za določitev prodajnih cen za naknadno nabavljeno blago, nikakor pa ni upravičeno, prodajati zaloge, ki jih trgovec že ima, z neupravičenim dobičkom za višje cene. Taka raz.

laga bi bila naravnost potuha za nadaljnje navijanje in bi sploh onemogočila, pobijati neopravičeno navijanje cen potom prodaje že obstoječih zalog. Če potrebuje trgovec radi splošnih življenskih potreb več za svoje preživetje in za svojo trgovino, sme vplivati pri prodaji neutrpnih potrebščin iz prejšnjih zalog na prodajno ceno le v okviru nepogojne potrebe. S tem si mora naložiti žrtve, ki ga pa ne zadenejo trše, kakor prebivalstvo sploh. (Odločba od 13. julija 1915, Kr I 303/15.)

R—i.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1915.

— (Osebna vest.) Preselil se je odvetnik dr. Henrik Tuma iz Gorice v Trst.

— (Stalna delegacija odvetniških zbornic) je imela dne 2. t. m. na Dunaju sejo, v kateri je zlasti sklenila spomenico in druge korake radi novih sodnih pristojbin.

— (Službena pragmatika.) Upravno sodišče je odredilo: Izrek kvalifikacijske komisije po §§ 14, 20 službene pragmatike od 25./1. 1914, št. 15 drž. zak. ni pravna odločba v pravniško-tehničnem zmislu, nego le strokovnjaško mnenje, ki se ne da samostojno izpodbijati od stranke. (Sklep 29./3 1915). — Za uvrstitev ob začetku veljavnosti službene pragmatike pride v poštev dejanska, v tem času obstoječa služba uradnika, ne pa poprejšnja službena uporaba. (Odl. 26./5. 1915, št. 3691). — Upravnemu sodišču ne pristaja, presoјati razloge, iz katerih oblastvo ukrene dopust uradnika s čakarino po § 73 služb. pragm., seveda če se je izvršilo redno postopanje po §§ 82 in 83 služb. pragm. (Odl. 6./10. 1915, št. 6151). — Po zmislu § 65. odst. 2 in 3 služb. pragmatike ne pristaja zapustnim dedičem posmrtna četrt iz naslova pogrebnih stroškov, kadar se stroški za stanu primeren pogreb lahko plačajo iz zapuščine uradnikove ali je zanje drugače preskrbljeno. (Odl. 11./10. 1915, št. 5319).

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; za nečlane pa velja za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 24 oz. 22.